

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL STRUKTŪRINIO POSTŪMIO UŽDUOTIES, NUSTATOMOS VALSTYBĖS BIUDŽETO IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTE, IR PAPILDOMŲ PRIEMONIŲ (PINIGINE IŠRAIŠKA) POREIKIO ŠIAI UŽDUOČIAI ĮVYKDYTI

2022 m. kovo 14 d. Nr. BPE–1

Vilnius

Valstybės kontrolė, vykdydama fiskalinės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu ir Valstybės kontrolės įstatymais, ir atsižvelgdama į tai, kad Vyriausybės 2022 m. kovo 9 d. nutarimu¹ Seimui buvo pateiktas Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas), teikia Seimui savo išvadą.

Įstatymo 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas buvo pateiktas atsižvelgiant į augančią geopolitinę įtampą, siekiant stiprinti Lietuvos atsparumą ir saugumą. Pateiktame Įstatymo projekte numatyta Finansų ministerijai suteikti teisę skolintis lėšas gynybos ir saugumo finansavimui valstybės vardu iki 2,52 proc. BVP pagal pateiktas Finansų ministerijos BVP prognozes Lietuvai. Išlaidos gynybai 2017–2019 m. sudarė apie 1,6 proc. BVP, o 2020 m. išaugo iki 2,3 proc. BVP. Remiantis anksčiau priimtais politinių partijų įsipareigojimais², gynybos išlaidos iki 2030 m. turėjo būti nuosekliai didinamos iki ne mažiau nei 2,5 proc. BVP. Atsižvelgiant į geopolitinę situaciją, tikėtina, kad poreikis šioms išlaidoms augs sparčiau, nei nurodyta partijų susitarime. **Ateityje gynybos finansavimą reikėtų didinti iš papildomų struktūrinių valdžios sektoriaus pajamų.**

Spaudimą augti ilgalaikio pobūdžio išlaidoms darys ne tik didėjančios išlaidos gynybai, bet ir su visuomenės senėjimu susijusios išlaidos ir kiti priimti įsipareigojimai. Be papildomų pajamų šaltinių tai kels iššūkius viešųjų finansų tvarumui. Pagal VK FI projekcijas³ su senėjimu susijusios išlaidos, skiriamos švietimui,

¹ „Dėl Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo NR. XIV-745 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/3a995e519f811ec9e62f960e3ee1cb6?>

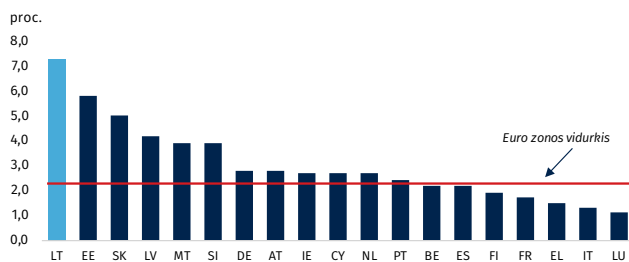
² 2018-09-10 LR Seime atstovaujimų partijų susitarimas dėl Lietuvos gynybos politikos gairių. Prieiga per internetą: <https://lr.lt/uploads/main/documents/files/Partij%C5%B3%20susitarimas%20d%C4%97l%20Lietuvos%20gynybos%20politikos%20gair%C5%B3.pdf>.

³ Su senėjimu susijusios išlaidos buvo modeliuotos naudojant VK FI parengtų makroekonominių ir demografinių projekcijų prielaidas, parengtas dar prieš Rusijai pradėdant karą Ukrainoje.

socialinei ir sveikatos apsaugai, 2022–2030 m. augs nuo 25,2 iki 26,5 proc. BVP. Jos augs ne tik dėl demografijos nulemtų procesų, susijusių su gyventojų senėjimu, bet ir dėl priimtų politinių įsipareigojimų, pavyzdžiui, švietimo ar sveikatos apsaugos darbuotojų darbo užmokesčio augimui, pensijų, vaiko pinigų didinimui ar kitų.

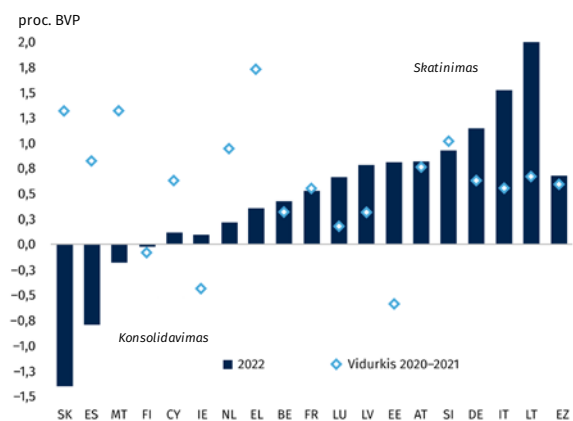
Šiame Įstatymo projekte nėra atnaujinti fiskaliniai rodikliai ir nėra aišku, kaip makroekonominė raida paveiks valdžios sektoriaus balansą. Lietuvoje stebimas sparčiausias grynosios infliacijos augimas (1 pav.) euro zonoje sietinas su didžiausiu pertekliniu einamųjų išlaidų ⁴ augimu. 2021 m. lapkričio 24 d. paskelbtame Europos Komisijos komunikate ⁵ nurodyta, kad perteklinis einamųjų išlaidų augimas Lietuvoje yra didžiausias euro zonoje (2 pav.). Aukšta infliacija gali lemti realiojo BVP augimo sulėtėjimą, tai atitinkamai turėtų neigiamos įtakos valdžios sektoriaus pajamų surinkimui. Be to, aukšta infliacija ir mažėjantis realusis disponuojamų pajamų augimas gali padidinti šėšėlinės ekonomikos dalį, o tai neigiamai veiktų valdžios sektoriaus pajamas. Kalbant apie išlaidas, aukšta infliacija didina spaudimą sparčiau didinti socialines išmokas ir darbo užmokestį viešojo sektoriaus darbuotojams.

1 pav. Grynoji infliacija 2022 m. sausio mėn. euro zonos valstybėse

Šaltinis – Eurostatas

2 pav. Nacionalinių einamųjų išlaidų augimo dalis, viršijanti vidutinio laikotarpio potencialaus BVP augimą

Šaltinis – Europos Komisija

Dabartinis infliacijos šuolis, didžiąja dalimi nulemtas energetinių ir maisto produktų kainų, labiausiai veikia pensinio amžiaus ir mažas pajamas gaunančius asmenis. Didžiausią šių asmenų išlaidų dalį sudaro būtinosios išlaidos maistui, šildymui, kurui. Atitinkamai, sparčios infliacijos fone jų perkamoji galia mažėja ir gali išaugti skurdo rodikliai.

Tolesnis tvariomis pajamomis nepadengtų einamųjų išlaidų augimas spartins grynąją infliaciją ir didins socialinių įtampų, ekonominės krizės ir didesnio nedarbo riziką. Atsižvelgiant į augantį ilgalaikių išlaidų poreikį, susijusį tiek su gynyba, tiek su visuomenės senėjimu, rengiant 2023 m. valstybės biudžeto projektą būtina numatyti diskrecines pajamų priemones, kurios užtikrintų ilgalaikius ir tvarius pajamų šaltinius. Tai prisidėtų prie tinkamo struktūrinio valdžios sektoriaus balanso valdymo, nenukrypstant nuo

⁴ Valdžios sektoriaus išlaidos skirstomos į einamąsias ir kapitalo išlaidas. Einamąsias išlaidas sudaro socialinės išmokos ir kitos išlaidos, tokios kaip darbo užmokestis.

⁵ Europos Komisijos komunikatas Tarybai. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/draft_budgetary_plans_2022_-_overall_assessment.pdf.

vidutinio laikotarpio tikslo ir siekiant išlaikyti tvarų valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykį. 2022 m. kovo 2 d. paskelbtame Europos Komisijos komunikate⁶ pažymima, kad šiam tikslui pasiekti reikia užtikrinti kokybišką fiskalinių priemonių taikymą ir ekonomikos augimą, paremtą investicijomis ir reformomis.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, yra atsakinga už Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi stebėseną, atliko 2022 m. kovo 9 d. Vyriausybės Seimui pateikto 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo projekto vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 2 punktu, Valstybės kontrolė išvadą teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vadovė

Saulė Skripkauskienė

⁶ Europos Komisijos komunikatas Tarybai dėl 2023 m. fiskalinės politikos gairių. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1476.